

Kenyér

2018.04.18.

Élelmiszeripari technológia II/2.

Sütőipari termékek gyártása: Kenyér

Codex Alimentarius Hungaricus
2-81 számú irányelv:
Sütőipari termékek

Hagyomány

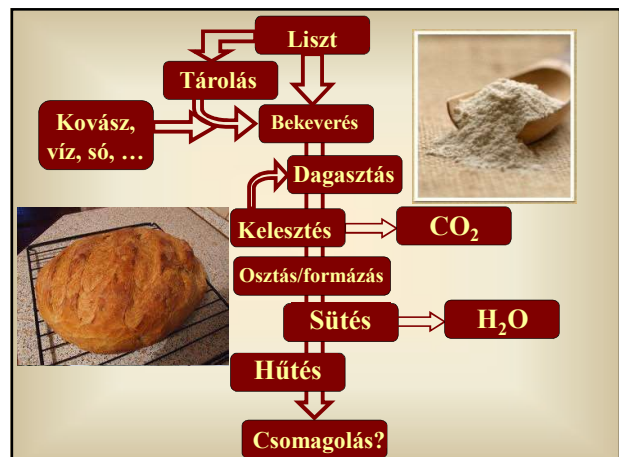

Kenyér

Azon sütőipari termékek, melyet
magas kiőrlésű **búza- vagy rozslisztből**;
kerek vagy **hosszúkás** alakban;
0,5kg-nál nagyobb tömegben
készítenek.

MAGYAR: francia (kovászos)
Arab/ déli típus: kovász nélküli

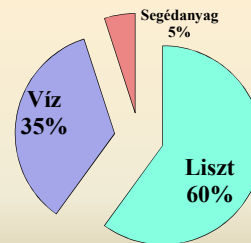
Kenyérféleségek általános gyártástechnológiája

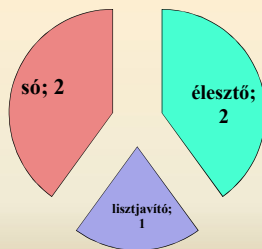
Nomenklatúra

Búzaliszt (%)	Rozsliszt (%)	Megnevezés
85 – 100	0 – 15	(Búza)kenyér
100	0	Fehér kenyér
85	15	Félbarna kenyér
60 – 85	15 – 40	Rozsos kenyér
< 60	> 40	Rozskenyér

A kenyér fő alapanyagai

Segédanyagok

+járulékos anyagok:

tej, tejpör,
zsiradék
cukor
burgonya
tojás
magvak
hüvelyesek lisztje
stb.

Liszt összetétele

- Keményítő (65-67%)
- Fehérje: (11-13%)
albumin – globulin – gliadin – glutelin
(vízoldhatók) (sikéreképzők)
Enzimek
- Cellulóz (0,5-1%)
- Zsírok (1-3%)
- Ásványi anyagok és vitaminok

Kenyérféleségek általános gyártástechnológiája

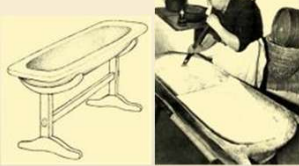
Bekeverés - dagasztás

Kenyértészta-készítés módszerei

- közvetett (kovászos, hagyományos) eljárás:

1. kováskészítés: liszt + víz + starter + idő!
2. liszt + kovász + só

- közvetlen (élesztős, intenzív) eljárás:

liszt + víz, benne: só, élesztőszuszp. (3-4%)

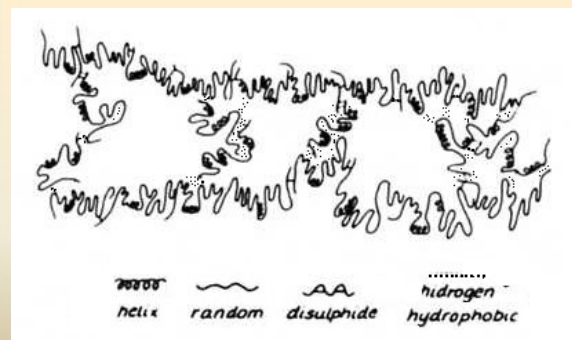
Kovász szerepe

- Az élesztőgombák :
nagyobb a lazító hatása
- A tejsavbaktériumok:
íz és aroma kialakítása
cikloheximid (antibiotikum!)

Kovászás alatti folyamatok

- **Enzimes:**
  - keményítő $\xrightarrow{\beta\text{-amiláz}}$ maltóz $\xrightarrow{\text{maltáz}}$ glükóz
  - fehérje $\xrightarrow{\text{proteáz}}$ peptidok, aminosav(ak)
- **Mikrobiológiai:** (starterkultúra: *Cand.m* : *L.sp.* = 1:100)
  - alkoholos erjedés
Candida milleri glükóz $\rightarrow$ etanol + CO₂ + hő
  - homofermentatív tejsavas erjedés
Lactobacillus sp.-ek maltóz $\rightarrow$ tejsav + cikloheximid/antibiot.
  - heterofermentatív erjedés
cukrok $\rightarrow$ tejsav, ecetsav, alkohol, CO₂
- Mellettük: *Saccharomices cerevisiae*, *Streptococcus sp.*
- A tejsav, ecetsav optimális aránya = 3 : 1
- Erjedési veszteség : a CO₂ egy része eltávozik, (1,2-2,7% lisztre)

A siker-komplex szerkezete

Milyen a jó liszt?   ÁTLAGOS?!

Magas siker (acélos) $\rightarrow$ glutén váz erős $\rightarrow$ nehéz kelés
réteshez jó!

Alacsony siker (puha) $\rightarrow$ CO₂ elillan $\rightarrow$ lapos kenyér
kekszhez jó!

glutenin és gliadin arány:

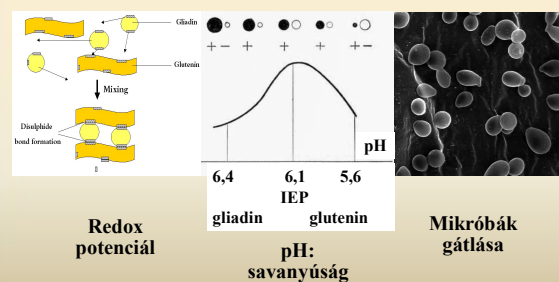
magas gliadin tartalom esetén a siker "lágý"
magas glutenin tartalom esetén a siker "kemény"

65 - 70% keményítő:

- erősíti a glutén vázát,
- megköti a vizet, segíti a széndioxid megtartását.
- tápanyag az élesztőgombáknak

Lisztjavító szerek szerepe

A liszt, a tészta vagy a termék
technológiai/érzékszervi tulajdonságainak javítása

Lisztjavító szerek

Cél:

a tészta (termék) technológiai tulajdonságainak javítása:

- L-cisztein (E320)
- Aszkorbinsav, Na-, Ca-As, zsírsavészter: (E300-304)
- Ecetsav, K-, Na-, Ca-Ac: (E260-263)
- Tejsav (E270), Na-, K-, Ca-laktát (E325-327)
- Lecitinek (E327)
- Zsírsavak mono- és digliceridjei, észterei (E471-472) acetát, tartarát, vegyes észterek
- Szorbinsav, K-, Ca-szorbát (E200-E203)

Járulékos anyagok szerepe

Cél: a termék dúsítása, ízesítése és a tészta technológiai tulajdonságainak befolyásolása.

Tej és tejjor: ásványi sók, zsiradékok, tejcukor

Zsiradékok: kevés → kedvező hatás

sok → kellemetlen hatás

Cukrok: ízesítés, dúsítás és díszítés

Tojás: zsírok és enzimek

Egyéb: élelmi rostok, fehérjék, díszítőanyagok és töltelékek

Szakajtás: tésztaosztás

A tészta készítés és érlelés (kelesztés) során lejátszódó folyamatok

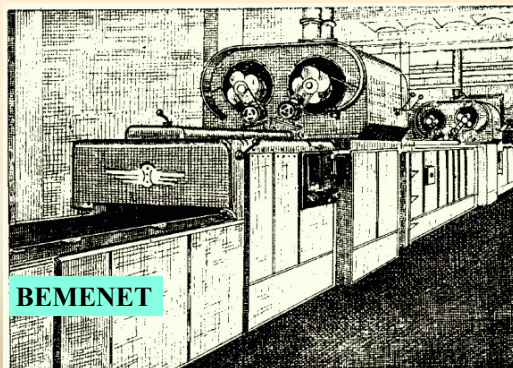
- **Kolloidkémiai:** (keverés, gyúrás, dagasztás) fehérje: **hidrát**(30-40%)+**ozmotikus**(150-200%) keményítő: minimális abszorpció +levegőbuborék
- **Enzimes:** *Diasztáz!!! :Διαστασ:* elválasztó β-amiláz (maltóztermelés), α-amiláz (csírázás) proteázok (sikerfehérjék bontása)
- **Mikrobiológiai:** diacetil, acetoin, CO₂ *élesztő:* Saccharomyces cerevisiae, Candida milleri *baktérium:* Lactobacillus sp., Streptococcus sp.

Sütőkemence

Hőmérséklet és páratartalom szabályozással

Olajfűtésű automata alagútkemence

Sütés során lejátszódó folyamatok

35°C	Az enzim és mikrobiális tevékenység maximális gyenge duzzadás és erősebb gázfejlődés, cukorképződés
45°C	Keményítő duzzadás kezdete
50°C	A savképző baktériumok elhalnak, az élesztő működése esik
50-60°C	Az enzimek lebontó tevékenysége igen élénkévé válik. A gázok nyomása a fejlődő széndioxid és vízpára hatására fokozódik.
60°C	A fehérjék denaturálódnak, élesztő tevékenysége megszűnik.
80°C	Az enzimtevékenység megszűnik, a Maillard reakció kezdete
90°C	A keményítő csirizesedés csúcsa: „oldódás”
100°C	Vízgőz keletkezik, héjképződés kezdete
100-120°C	Halványárga dextrinek keletkeznek, karamellizálódás eleje
120-140°C	Barna dextrinek keletkeznek
140-160°C	Erős karamellizálódás
160-200°C	Sötétbarna pörkanyagok, keletkeznek

Olajfűtésű automata kemence

Hűtés

1. Felület nedvesítése: permettel, ecsettel
2. Héj melegebb - belső víz nem kondenzál → kemény
3. Héj hidegebb - belső víz kondenzál → puhul
4. Hőmérséklet egyforma → ropogós, „cserepes”

Egyensúlyi nedvességtartalom:

héj 16%, bélzet 45%.....

Csomagolás ?

Kenyérhibák, betegségek

- Bélzet tömör, egyenetlen pórus, alján szalonnás:
ok: csirázó gabona
- Tömör, száraz bélzet, egyenetlen pórus:
ok: nem jól lazított tészta
- Tömör, nehéz bélzet + világos héj:
ok: alacsony sütési hőm.
- Sületlen bélzet, túl sötét héj:
ok: magas sütési hőmérséklet
- Nyúlósodás: *Bacillus subtilis* – hibás malmi tisztítás
- Penészedés: *Spórák* - túlélés a bélzetben, v. külső fert.
- Öregedés: nem hiba: *dehidratáció-rehidratáció*

